

ARTE PREHISTÓRICO

Matilde González Méndez

NO PAEOLÍTICO

:

9 Viven na natureza: en covas e abrigos

9 Traballan para comer cazando e recolectando

9 Fabrican ferramentas de cousas que hai na natureza sen transformala: pedra, oso, peles, cunchas

A Paisaxe paleolítico é natureza sen transformación
Sociedades móbiles

TEMA 1 *EL ARTE PREHISTÓRICO*

- **EDAD DE PIEDRA**
(2.000.000-3.500 a.C.)

PALEOLÍTICO
(2.000.000-10.000 a. C.)
Piedra tallada

- Paleolítico inferior (2.000.000-100.000 a. C.):

1. Glaciaciones: Günz; Mindel; Riss.
2. Culturas: Gujarrros, Clactoniense, Achelense.
3. Tipos Humanos: Australopithecus; Homo Habilis; Homo Erectus

-Paleolítico medio (100.000-40.000 a. C.):

1. Glaciaciones: Tercer interglaciar
2. Culturas: Musteriense
3. Tipos Humanos: Hombre de Neanderthal

-Paleolítico Superior (40.000-10.000 a. C.):

1. Glaciaciones: Würm
2. Culturas: Auríñacense, Solutrense, Magdaleniense
3. Tipos Humanos: Homo Sapiens: Cromañón-Chancelade-Grimaldi

MESOLÍTICO (10.000-8.000 a. C.); Clima actual; Cultura Azilense-Hombre actual

NEOLÍTICO (8.000-3.500 a.C.); Revolución agrícola

Piedra pulimentada

ARTE DO PALEOLÍTICO

$\frac{3}{4}$ Fundamentalmente naturalista

$\frac{3}{4}$ Temas: animais sobre todo. Tamén motivos abstractos e antropomorfos

$\frac{3}{4}$ Técnicas: pintura, gravado escultura

$\frac{3}{4}$ En: paredes, osos, barro cocido, puntualmente en rochas ao ar libre (Vale do Taxo)

$\frac{3}{4}$ Manifestacións dende a península Iberica a Rusia

Reno. Bajorrelieve sobre piedra Isturits, según E. Passemar en 1924.

Mulleres bisonte Pech Merle

Pintura Franco-cantábrica (Gravetiense)

$\frac{3}{4}$ Naturalista ainda que da natureza solo pinta animais, e algún abstracto

$\frac{3}{4}$ Animais en movemento, con volume, cabeza de perfil; maioritariamente os que non se comen

$\frac{3}{4}$ No interior de covas, onde se habita; en escuridade

$\frac{3}{4}$ Motivos independentes: Non escenas

$\frac{3}{4}$

Escola Franco-cantábrica

$\frac{3}{4}$ Naturalista ainda que da natureza solo pinta animais, e algún abstracto

$\frac{3}{4}$ Animais en movimento, maioritariamente os que non se comen

$\frac{3}{4}$ Con volume e policromía

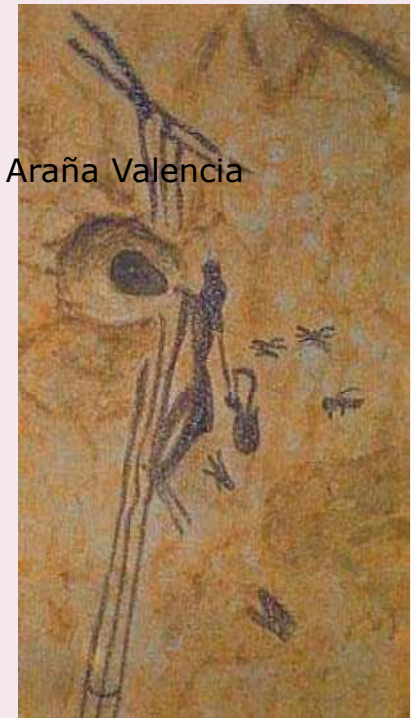
$\frac{3}{4}$ No interior de covas, onde se habita; en escuridade

$\frac{3}{4}$ Motivos independentes: Non escenas

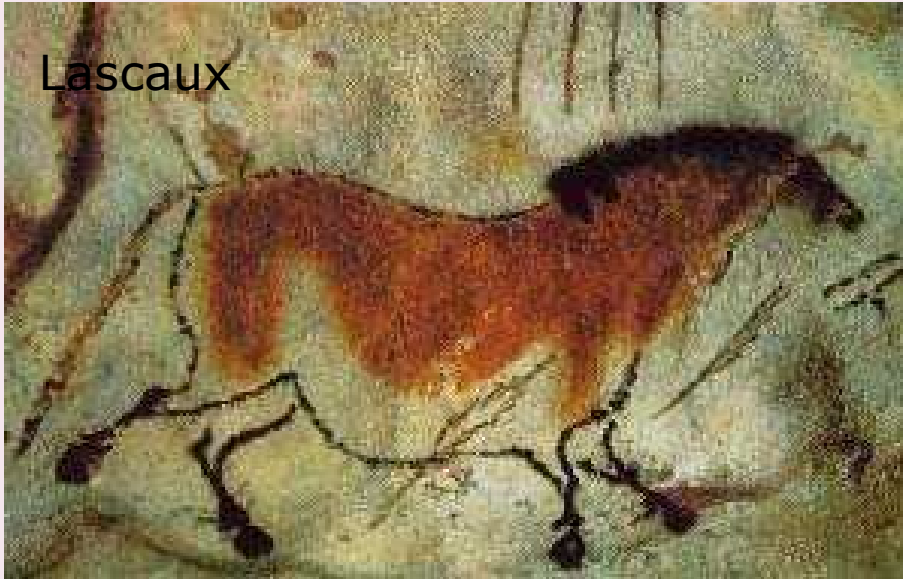
$\frac{3}{4}$ Múltiples puntos de vista: moverse para disfrutala

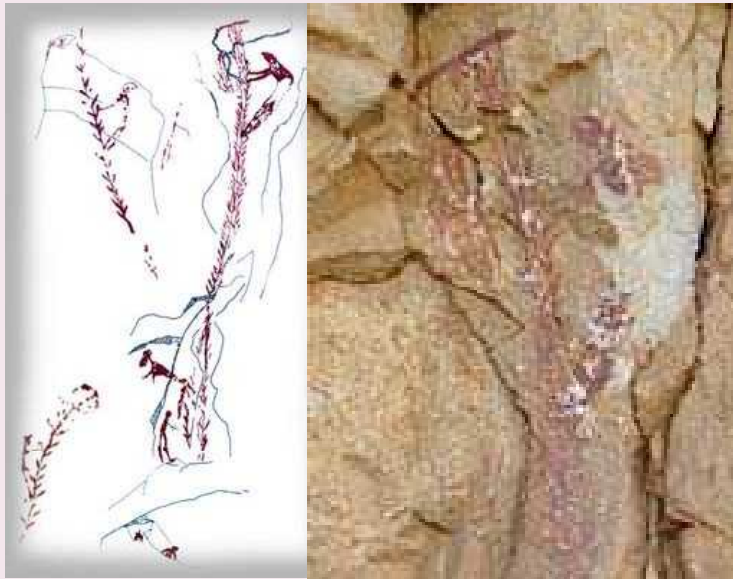
Cova de la Araña Valencia

Lascaux

Pintura Levantina

Abrigo dos Trepadores, Teruel

- $\frac{3}{4}$ Esquemática
- $\frac{3}{4}$ Motivos naturalistas, da vida cotiá
- $\frac{3}{4}$ Plana, (nin relevo nin profundidade) e monocroma
- $\frac{3}{4}$ Humanos e animais en movemento
- $\frac{3}{4}$ En abrigos ao aire libre
- $\frac{3}{4}$ Compoñendo escenas
- $\frac{3}{4}$ Un punto de vista

[http://www.asturnatura.com/turismocueva del Buxu, y Altamira](http://www.asturnatura.com/turismocueva-del-Buxu-y-Altamira)

La valltorta, Castellón

Albarracín

Siega Verde, Salamanca:
94 paneis

Valle Tajo Portugal

Peñascosa: 2 cabalos e 2 cervos

La Voz de Galicia.es

Grado Bellas Artes

¿Quieres Estudiar Bellas Artes? tu Pasión, Tu Profesión - Nebrija

LEMOS

500 siglos oscuros en Cova Eirós

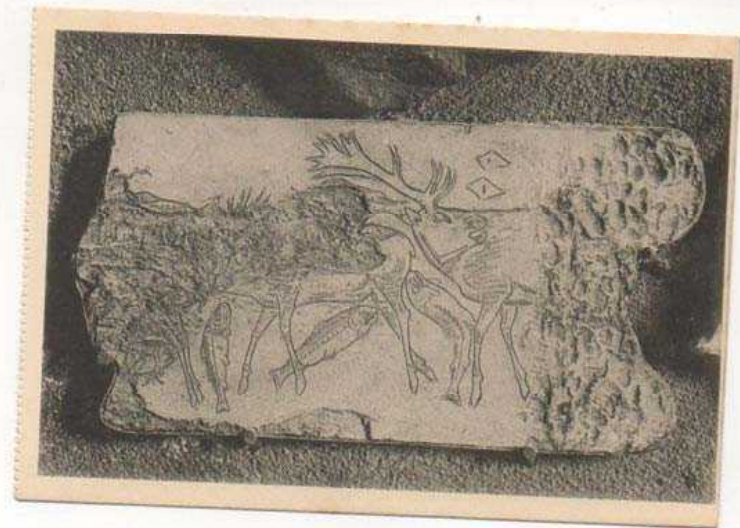
Las riadas borraron en Triacastela el rastro de los últimos neandertales

FRANCISCO ALBO

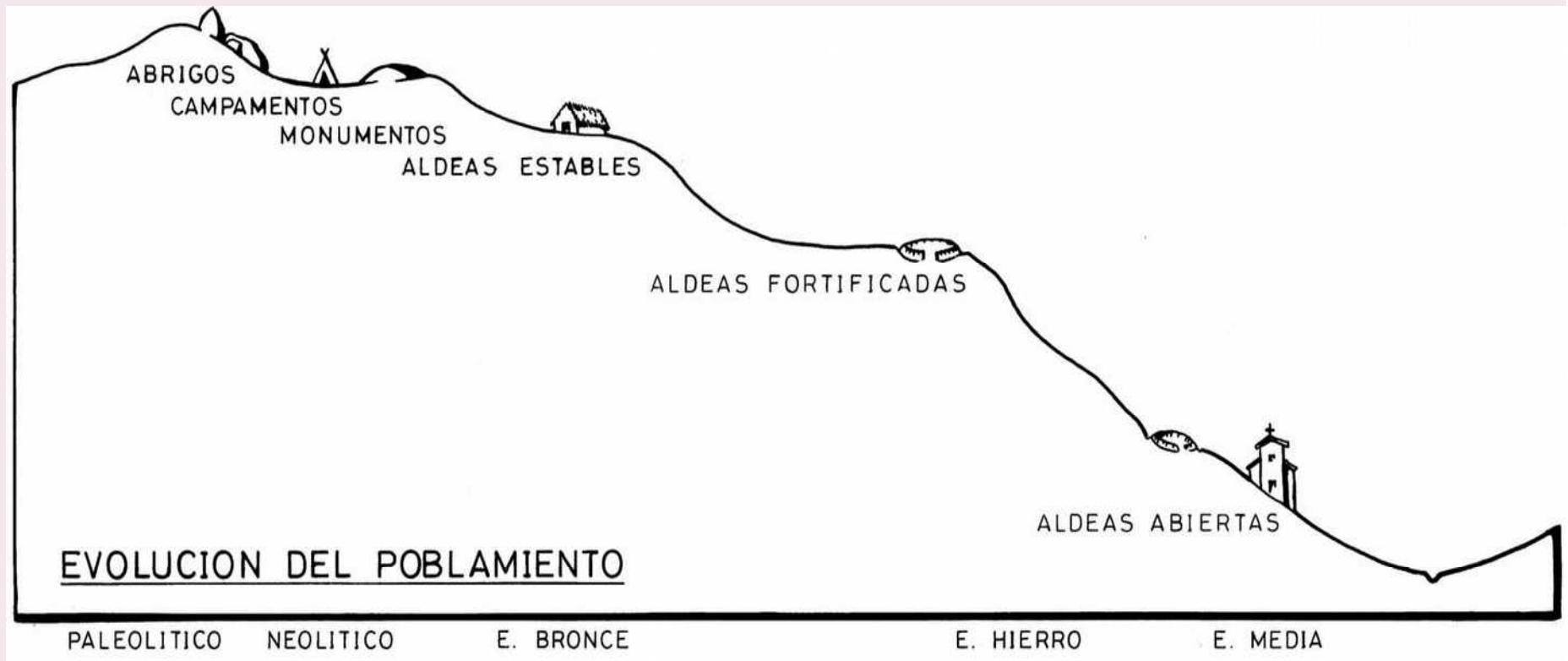
monitore / la voz / 14 de septiembre de 2013 / 13:56

La última campaña de excavaciones de Cova Eirós, en Triacastela, ha confirmado la existencia de un gran hueco en el registro arqueológico de este yacimiento. Los investigadores ya levantaron en toda la superficie de la galería principal de la cueva las capas de terreno que guardaban los vestigios de las ocupaciones del Paleolítico Superior -correspondientes al Homo sapiens moderno- y se encuentran en los niveles más recientes del Paleolítico Medio, la época del hombre de Neandertal. Entre estos dos niveles hay un brusco salto de unos 50.000 años de antigüedad, que se ve reflejado en los

Trois Freres

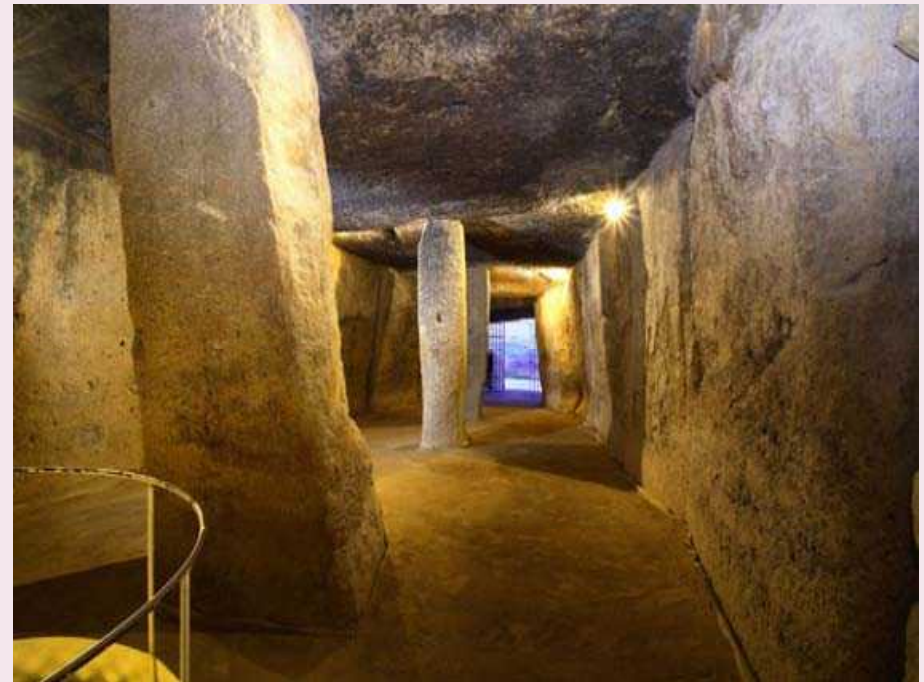
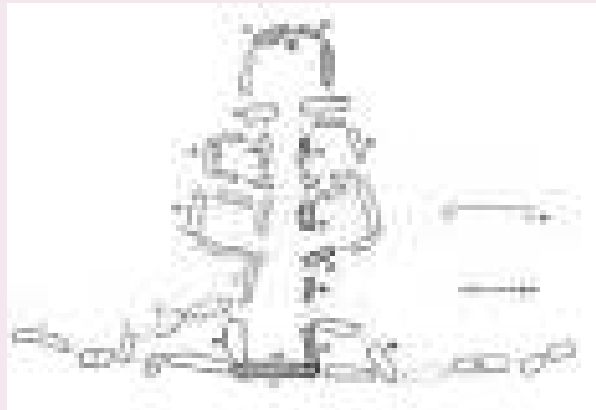
Neolítico

- ¾ Pasadas as galciacións as especies vexetais son máis variadas
- ¾ Aumenta a produción e a poboación
- ¾ Caza e recolección selectiva e domesticación de especies e agricultura
- ¾ Primeiros poboados permanentes no Oriente Próximo (9000. A C.): Jericó, Chatalhöyük
- ¾ Manifestacións máis senlleiras: cerámica, arquitectura monumental, traballo dos metais.

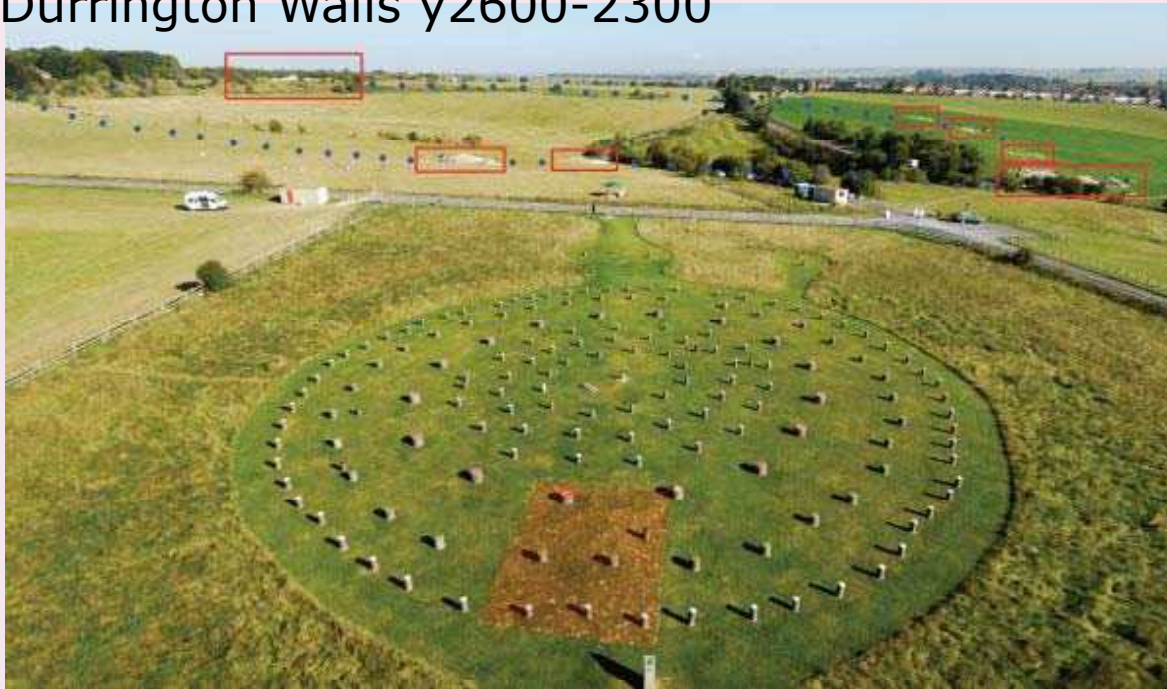

Megalítico: Momento das primeiras arquitecturas monumentais, xa ben entrado o neolítico: Dolmens, menhires, cromlech

Durrington Walls y2600-2300

West keneth long barrow 3650 a. C.

¿Qué son los túmulos?

Son **enterramientos colectivos** de entre 6000 y 4000 años de antigüedad. En Galicia hay muchos, unos 5000, con formas y tamaños distintos y con nombres diferentes: medorras, mámoas, antas, megalitos, etc. Aunque hay muchos, cada vez se dañan y destruyen más por obras hechas sin control.

El nombre **túmulo** se refiere al amontonamiento de tierra que rodea a la cámara. La **cámara** puede ser de piedra o de madera. Si es de madera, en Galicia no encontramos restos de ella pues la acidez del suelo no permite que se conserve mucho tiempo.

Si la cámara es de piedra llega a nuestros días aunque, a veces no aparece porque ha sido arrancada para usarse en otras construcciones. Tiene plantas variadas, desde cuadrangulares a poligonales y a las más grandes se las conoce por el nombre de **dolmen o megalito**.

El interior de la cámara se preparaba cuidadosamente. Allí se colocaba a los muertos de la comunidad con sus pertenencias. Hoy, después de 4000 o 6000 años, todavía conservamos pinturas en el interior de algunas cámaras.

Los restos humanos no se conservan, pero nos quedan vestigios del enterramiento y ritual funerario. Si el túmulo se excava con cuidado se pueden encontrar cuencos de cerámica, hachas, mazas y cuentas de collar realizadas en piedra, etc.

Hoy, estas construcciones pueden parecer muy sencillas. Sin embargo, fueron realizadas con una tecnología basada en

¿Que son as mámoas?

O **Túmulo 2** foi explorado en 1943 por **Federico Maciñeira**, que nos conta: "creíndoo gardador de grandes tesouros foi aberto polos labradores a fins do pasado século..." (S. XIX). Cando Federico Maciñeira á veu, a cámara aínda posuía dúas laxas fincadas. Hoxe no medio túmulo temos unha destas laxas e unha construción de pedra miúda que probablemente aproveitou a outra para un dos seus lados.

Os túmulos 1 e 2 de Pedra Chantada teñen unha coiraza de

Son **enterramientos colectivos** de entre 6000 e 4000 anos de antigüidade. En Galicia hai moitas, unhas 5000, con formas e tamaños distintos e con nomes diferentes: medorras, mámoas, antas, megalitos, etc. Aínda que hai moitas, cada vez dánanse e destrúense máis polas obras que se fan sen control.

O nome **túmulo** refírese ao amoreamento da terra arredor da cámara. A **cámara** pode ser de pedra ou de madeira. Se é de madeira, en Galicia non atopamos restos dela pois a acedume do chan non permite que se conserve moito tempo.

A **cámara de pedra** chega a nosos días aínda que, ás veces non aparecen porque as pedras foron arrincadas para empregalas noutras construcións. Ten plantas variadas, desde cadrangulares a poligonais e, as máis grandes, coñécense polo nome de **dólmenes ou megalitos**.

O **interior da cámara** preparábase cuidadosamente para colocar aos mortos da comunidade coas súas pertenzas ou o seu enxoval. Hoxe, despois de 4000 ou 6000 anos, aínda conservamos pinturas no interior de algunhas cámaras. Os restos humanos non se conservan, pero quedan vestixios do enterramento e do ritual funerario. Se o túmulo se excava con cuidado pódense atopar cuncas de cerámica, machados, mazas e doas de colar feitas en pedra, etc.

Mámoa ou Túmulo:
Amoreamento da terra
arredor da cámara

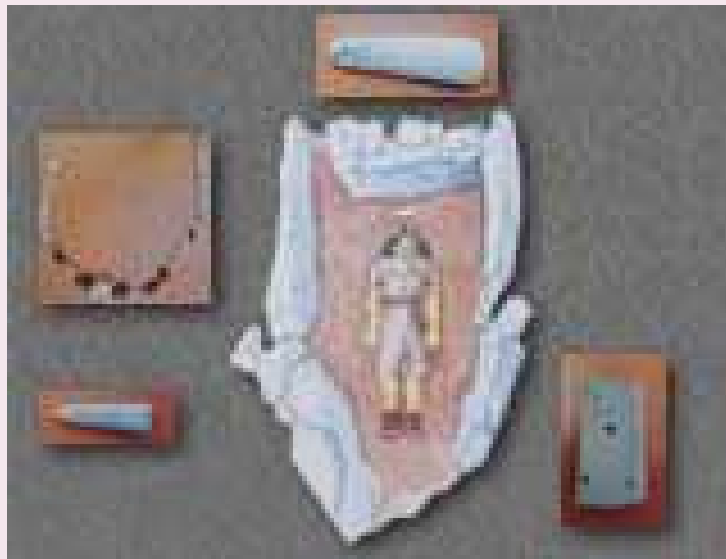
Coiraza:
Pedras que cubren
a terra do túmulo

Túmulo: mámoa, medoña, madoña, madorra, medela..

Dolmen: forno, arca, anta...

Librouse de Vázquez de Orxás e os seus imitadores

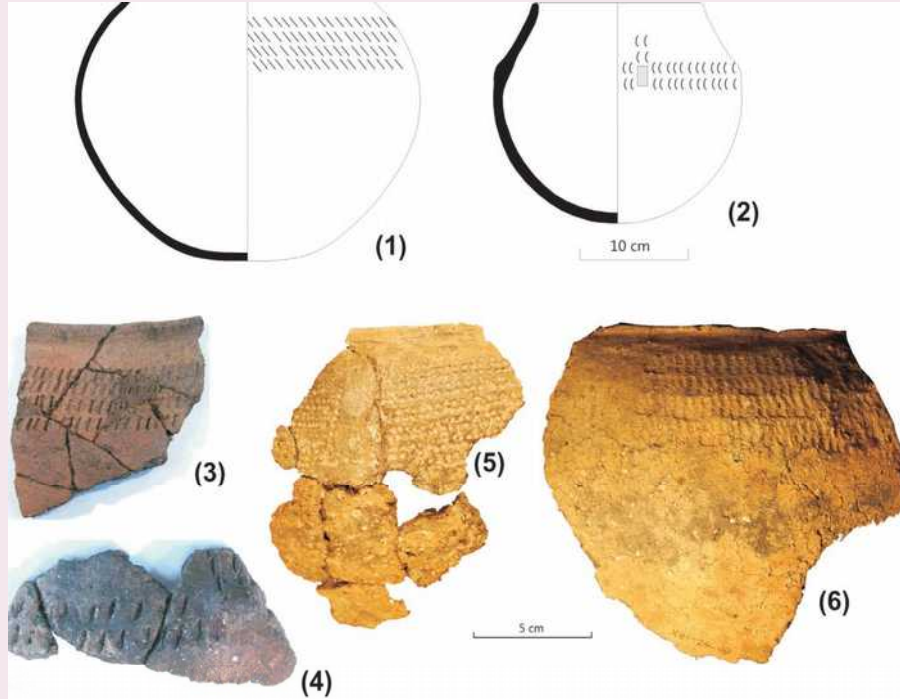

Chousa Nova, Silleda
Excavación e fotos: Mª José Bóveda.
Debuxo Ignacio Senín

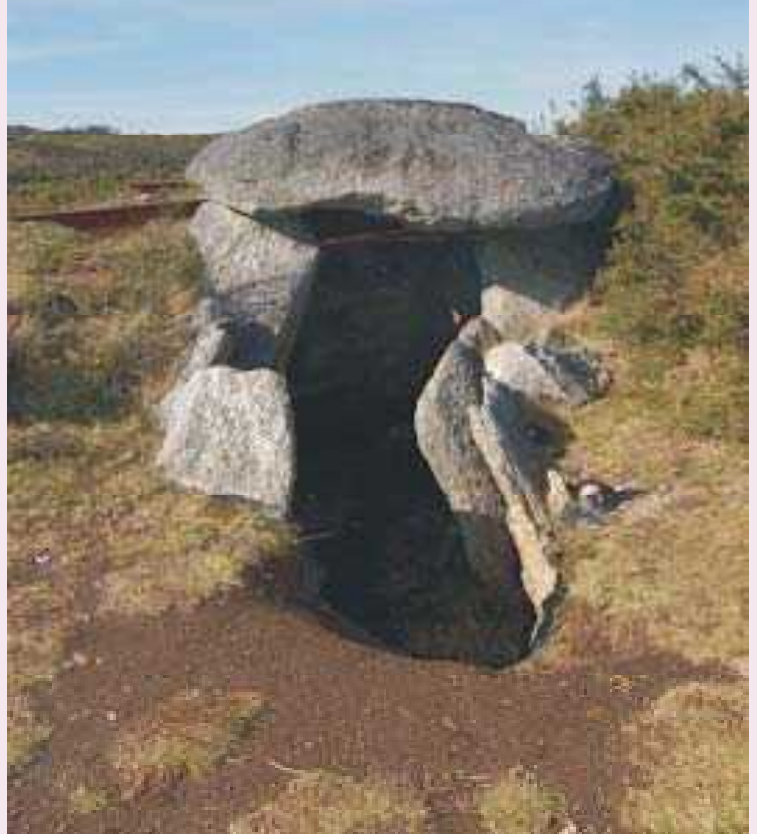

on o dolmen de Dombate á súa
creación literaria.

Manuel Rivas de A Coruña, tam
incorporaron al dolmen de Dombate a s
creación literaria.

MANUEL RIVAS

A publicidade, o galego e a 'revolución' da retrans, El País, 2007

QUE É A COUSA?

Hai un motivo da arte parietal, pintado ou gravado, que aparece no dolmen de Dombate. É unha figura senlleira, con moito engado e significado inexplicábel. Enigmática. Con graza. Hai quen di que é unha cunca. Quen ve un peixe. Quen coida que é unha criatura do espazo. Unha especie de anxo. Os arqueólogos non se puxeron de acordo. Foi Shee Twohig, que traballou en Dombate no 1973, e a que incluíu os gravados no seu tratado sobre a arte megalítica occidental, quen lle puxo un nome que fixo fortuna. Chámase a Cousa.

Para min que a Cousa era unha especie de marca anímica, na antiga escrita da pedra. Segundo a posición da Cousa, o que seguía debía entenderse dunha maneira ou doutra.

A Cousa era a retrans. A apertura de sentido. A indirecta. A sutileza. O ideograma de "depende".

Se se perde a Cousa, perdémolo todo.

Círculo lítico Castrotión A estrada

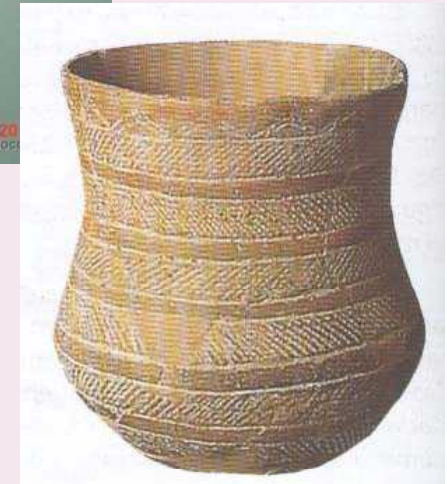

1. *Peças do conjunto de instrumentos de Chão de Arcozelo (Vila Real)*
 Peças de flint de sílex, lascas e cunhos, lascas de sílex, lascas e pontas de pedras polidas, a saber cunho de retortura lisa.
 Campanhas 1977 de escavações arqueológicas.
 N.º Inv. 8.400

2. *Peças do conjunto da Mãe da Rai no Chão de Castilhões (Matosinhos)*
 Peças de flint e sílex, lascas e cunhos, lascas de sílex de pedras duras e macias. Inclui acompanhamentos de pedras.
 Campanhas 1963 e 1964 de escavações arqueológicas.
 N.º Inv. 8.610 e 10.184

3. *Peças do conjunto de instrumentos 1 de Chão de Cruz (Vila Real)*
 Peças de flint e sílex, lascas e cunhos, lascas e pedras duras, pontos de pontas e pontas de pedras polidas, um pedralha de pedras polidas e fragmentos de vasos de cerâmica com decoração pintada e glazura.
 Campanhas 1974 e 1985 de escavações arqueológicas.
 N.º Inv. 8.419-86 e 9.200-06

Idade do Bronze 1800-800

$\frac{3}{4}$ Primeiras manifestações de desigualdade social

$\frac{3}{4}$ Primeiros objectos de bronze

$\frac{3}{4}$ Desenrolo produtivo: poboados con fosas de armazenamento ao final

$\frac{3}{4}$ Aumento da complexidade social: sociedades heroicas

Petroglifos

$\frac{3}{4}$ Arte esquemático

$\frac{3}{4}$ Motivos abstractos e naturalistas

$\frac{3}{4}$ Significado incerto

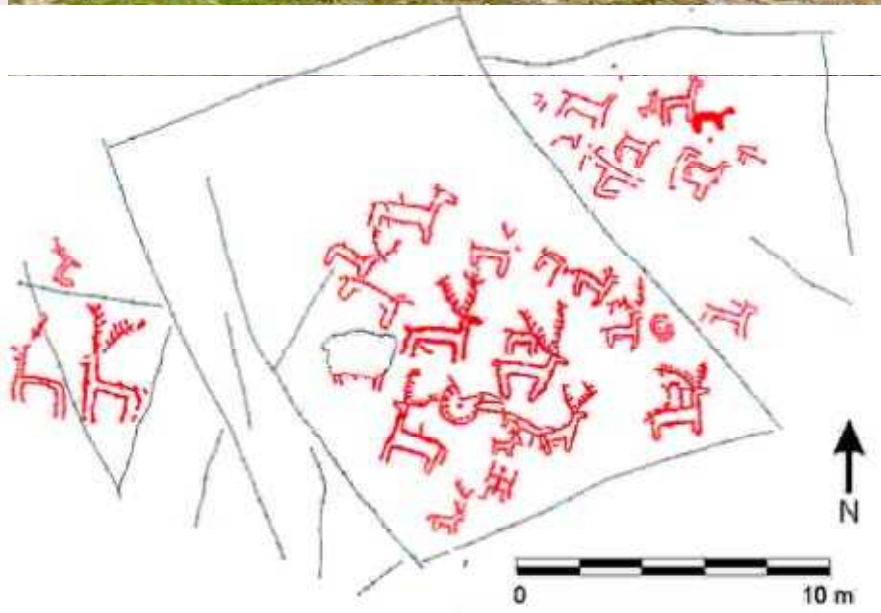
$\frac{3}{4}$ Función marcadores territoriais

Outeiro de Campelos (Camaño-Porto do Son)

J. Antonio Gavilanes

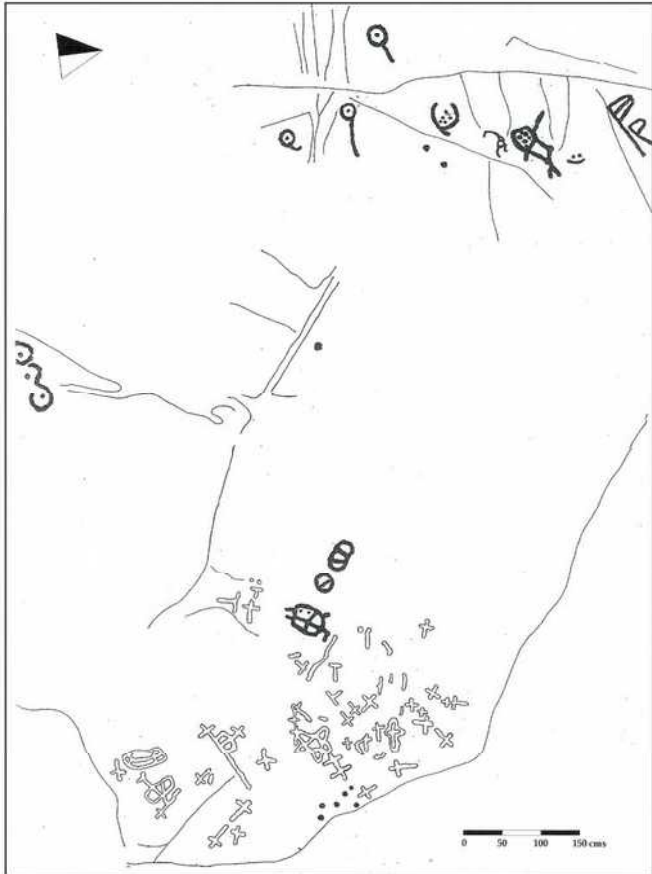

ACTUACIÓN PREVENTIVA PARA LA PROTECCIÓN DEL PETROGLIFO DE A LAXE, VIGO			
Promotor CONCEJALÍA PATRIMONIO HISTÓRICO, CONCELLO DE VIGO	Situación LUGAR DE AIRES, SAN PEDRO DE SÁRDOMA	Documento INFORME-MEMORIA	
Leyenda		Título del plano GRABADOS DEL PETROGLIFO DE A LAXE.	
	Arqueólogo EDUARDO RODRÍGUEZ SAIZ	Fecha ENERO-2007	Escala -----
		Nº Plano 5	

